

EDITÖRDEN

Fz. Peygamber'in vefatından sonra fetihler ve farklı milletlerin İslamiyeti kabulü ile ortaya çıkan yeni âdetler, kültürler ve uygulamalar yeni fikhî problemleri de beraberinde getirmiştir. İslam fakihleri naslar ve tarihsel tecrübe ışığında bu yeni hadiselerle fikhî çözümler üretmişlerdir. Öyle ki aynı fakihin bir konuda mekân faktörüne ve mahalli uygulamalara bağlı olarak farklı içtihatları ortaya çıkmıştır. Bu durum fikhî bir zenginliğe vesile olduğu gibi, sonraki fukaha için de yol gösterici olmuştur. Kimi zaman da Hz. Peygamber'in geleceğe dair verdiği haberler, yahut fukahanın farazi meseleler üzerine verdiği fetvalar sonraki dönemlerde bazı fikhî hükümlerin istinbatı için bir delil olmuştur. Bunun çarpıcı örneklerinden biri namaz vakitlerinin oluşumu, buna bağlı olarak oruç ibadetine imsak ve iftar vakitlerinde kendisini göstermektedir. Bilindiği gibi ekvatordan uzaklaşıp kutuplara doğru gidildikçe gece ile gündüz arasındaki zaman farkı açılmaktadır. Buna bağlı olarak vakitler arasında uzama kısalma ve belli vakitlerin oluşmasında alışılmışın ötesinde farklar meydana gelmektedir. Bazen de belli vakitler oluşmamaktadır. Böyle bir durumda yapılması gereken nedir? Vakit oluşmadığı için namaz kılma sorumluluğu ortadan kalkacak mıdır? Yoksa kıyas, takdir gibi farklı unsurlar ve çözüm yolları mı gündeme gelecektir? Dr. Mustafa Bülent Dadaş, bu konudaki yaklaşımları, gece ve gündüz vakitlerinin tam olarak oluşmadığı bölgelerdeki oruç ibadeti ile ilgili hükümleri "Tarihi ve Güncel Boyutlarıyla Yukarı Enlemlerde Oruç Problemi" başlıklı makalesinde ele aldı.

Günümüzde helal gıda konusu her geçen gün daha fazla hassasiyet kazanan bir mesele. İnsanlar tükettikleri gıdanın sağlığa uygun olması yanında inanç değerlerine de uygun olmasına dikkat etmekte. Helal gıda alanında son dönemde yaygınlaşan çalışmalar bu açıdan oldukça önemli. Ancak malı daha ucuza mal etmek, ürünün görsel açıdan çekici olmasını sağlamak, uzun süre dayanıklı kalmasını sağlamak gibi amaçlarla gıdalardaki katkı maddeleri, jelatin, hormonlar, genetiği değiştirme işlemleri, usulüne uygun olarak yapılmayan hayvan kesimi ve besleme biçimleri hem sağlık açısından hem de islamî ilkeler açısından belli mahzurları içermektedir. İslam'da tüketiciye sağlığa uygun ve yenilip içilmesi meşru olacak nitelikte hizmet vermek, üreticiler için bir zorunluluk mahiyetinde. Günümüzde helal gıda alanında sevindirici adımlar atılmış ve belli standartlar getirilmiş olmakla birlikte hâlâ birtakım suiistimallerin bulunduğu da ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu alanda tam bir güven ortamının oluştuğu söylenemez. Herkesin rahatlıkla tüketebileceği güvenli gıdaların ve bu alanda yeterli standartların oluşması oldukça önemli. Dr. Yunus Keleş'in, "Helal Gıda Sertifikasyon/Belgelendirme Sorunları ve Çözüm Önerileri" isimli makalesi bugün ciddi bir iktisadi boyutu yanında uygulama biçimi ve sertifikasyon sorunlarıyla da günümüzde en çok tartışılan konulardan bir olan helal gıda uygulaması alanındaki problemleri bizimle paylaştı.

İnsanı değerli kılan en önemli vasıflardan biri kimliği ve kişiliğidir. İslam, insan onur ve haysiyetini zedeleyecek her şeyi yasaklamıştır. Kişinin kimliği, kişiliği şahsa özeldir ve dokunulmazdır. İnsan, kendisine verilen bahşedilen bu hasletleri geliştirmek ve onları korumakla yükümlüdür. Ancak kişinin işlediği suçlar/günahlar, dokunulmazlığını, hürmetini etkiler. İsrailoğulları'nın, "cumartesi günü çalışma yasağına" karşı hürmetsizlik etmeleri ve bunun sonucunda ilâhî cezaya çarptırılmaları farklı bir kimlik kaybı olarak görülmektedir. Prof. Dr. Muhammed Fatih Kesler, Cumartesi günü çalışma yasağına uymayan İsrailoğulları'nın cezalandırılması ve kimlik kaybına uğraması konusunu "Kuran-ı Kerim'de Tarihsel Bir Gönderme (İnsanın Maymunlaşması ya da Kimlik Kaybı)" başlıklı makalesiyle ele aldı.

Tarih boyunca insanlar kimi zaman Hz. Yahya (a.s.) örneğinde olduğu gibi peygamberlerine hak ettikleri değeri vermemişler, kimi zaman da Hz. İsa'nın (a.s.) kavmi gibi peygamberlerini ilâhî sıfatlarla nitelendirerek onlara beşer üstü sıfatlar ve anlamlar atfetmekle hududullahı aşmışlardır. Model olma ve temsil konusunda peygamberlerin varisleri olan din adamlarının, muhataplarına karşı tavrı peygamberi bir tavır olmalıdır. Din adamlarının her dönemde kendilerine karşı uygulanmaya çalışılan itibarsızlaştırma veya aşırı değer atfetmeye karşı doğru, dengeli bir tavır içinde olmalıydılar. Dr. Abdulkadir Erkut, din adamının toplumsal fonksiyonunu "Tevbe Suresinin 9/31. Ayeti Çerçevesinde Din Adamı ve Karizma İlişkisi" başlıklı yazısıyla bizimle paylaştı.

Aklın nakil ilişkisi öteden beri ilim dünyasının en hararetli tartışmalarından biri olmuştur. Aklın hakikate tek başına ulaşım ulaşılamayacağı meselesi İslam dünyasında olduğu kadar Batı dünyasında da çokça tartışılan bir konudur. Kur'an-ı Kerim'de hem akla hem de nakle vurgu yapılmasına rağmen, aklın sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği ve akıl nakil dengesi hususunda İslam âlimleri tarafından ileri sürülen görüşler, tarihsel süreçte mezhep ayrılıklarına varıncaya kadar farklılık sebebi olmuştur.

Nasları yorumlamada ve hüküm tesisinde akıl-nakil dengesi tarihsel süreçte hep konuşulmuş, bazen de mezhepler arası farklılıklarda belirleyici unsurlardan biri olmuştur. Akıllı müstakil bir bilgi kaynağı olarak kabul etmeyen selefi düşüncenin karşısında, İslam filozofları ve Mutezile, akıllı hakikatin bilinmesini sağlayan bir kaynak olarak kabul etmişlerdir. Eş'arîler, Allah'ın varlığı ve birliği, âlemin hudûsu, öldükten sonra dirilme, vb. konuları gerek ayetlerden delillerle gerekse akli istidlallerle ispatlamaya çalışmışlardır. Eş'arî'nin metodolojisi ve sistemi göz önüne alındığında onun aklın kullanılmasına karşı çıkmadığı görülecektir. Akıl-nakil ilişkisi konusunda Eş'arî'nin yaklaşımını "Ebu'l- Hasen el- Eş'arî'de Akıl-Nakil İlişkisi" isimli makalesiyle Dr. Faruk Görgülü değerlendirdi.

Yıl boyu yayınladığımız bütün sayılarda değerli katkılarıyla dergimizi zenginleştiren, ilim ve kültür havzamızın kıymetli birikimlerini okuyucularımızla buluşturmamızda bize destek veren bütün değerli kalemlerimize teşekkür ediyorum. Yılın bu son sayısını ilginize sunarken, 2016 yılının da bereketli, verimli bir yıl olmasını diliyorum, Farabi özel sayısında tekrar buluşmayı diliyorum.

Dr. Yüksel Salman